

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU
FOREIGN ECONOMIC RELATIONS BOARD

JAPONYA ÜLKE BÜLTENİ EKİM 2004

GENEL BİLGİ

Devlet Başkanı	İmparator Akihito (Ocak 1989'dan bu yana)
Başbakan	Junichiro Koizumi (Nisan 2001'den bu yana)
Yönetim Şekli	Anayasal Monarşi (Çift Meclisli Parlamento)
Yüzölçümü	377,864 km ²
Nüfusu	127.6 milyon
Nüfus Yoğunluğu	336,2 kişi/ km ²
Okur-Yazar Oranı	%99
Başlıca Şehirler	Tokya, Yokohama, Osaka, Nagoya, Sapporo, Kyoto
Mali Yıl	Nisan ayında başlar.
Zaman Dilimi	GMT+9, TSİ+7
Etnik Yapı	690.000 kişilik Koreli ve 24.000 kişilik Ainu halkı hariç büyük bir oranda homojen bir yapıya sahiptir.

ÖNEMLİ MERKEZLER

Tokyo, Japonya'nın siyasi ve ticari merkezidir. Resmi kurumların çoğu ve pek çok büyük şirketin merkezi burada bulunmaktadır. 1995 Kobe depreminin ardından Tokyo'da olası bir büyük depremin etkileri üzerine endişeler artmış ve resmi kurumların ülkenin diğer bölgelerine yeniden konumlandırılması üzerine tartışmalar canlanmıştır. Resmi kurumların taşınabileceği muhtemel konumlar Tokyo'nun güneybatısındaki Gifu eyaletinin Tono bölgesi, Tokyo'nun kuzeyindeki Nasu eyaletinin Tochigi bölgesi ve son alternatif ise Fukushima eyaletinin Abukama bölgesidir.

Kawasaki ve Yokohama'yı da içeren Kanto bölgesinin yanısıra üç ana sanayi ve ticaret bölgesi vardır: Kansai (Osaka, Kyoto, Kobe); Chubu (Aichi, Mie, Nagoya, Shizuoka) ve Kita-Kyushu (Kyushu, Fukuoka)'dur. Ülkenin en kuzeyinde yer alan Hokkaido ve güneyinde yer alan Okinawa ise daha az gelişmiş bölgelerdir. Bu durum bölgedeki kişi başına düşen gelirin Japonya geneline göre daha az olmasından da anlaşılabilir.

NÜFUS VE İŞGÜCÜ

Japon nüfusu diğer pek çok OECD ülkesinde olduğu gibi hızla yaşlanmaktadır. 2002 yılında 1.32 olarak belirlenen doğum oranı nüfusu korumak için gerekli olan 2.1'lik oranın altında kalmaktadır. Nüfusun yaşlanmasında doğum oranlarının düşük olması kadar, ortalama yaşama süresinin yükselmesi de etkilidir. Ortalama yaşam beklentisi erkekler için 78, kadınlar için 85'tir. 1970 yılında %7 olan 65 yaş üstü nüfusun oranı, 2003 yılında ikiye katlanarak %19'a yükselmiştir. Bu demografik değişimlerin kamu finansmanında olumsuz etkilerinin artacağı düşünülmektedir. Hükümet yetkilileri sosyal güvenlik harcamalarının GSYİH'ya oranının mevcut %20 seviyesinden 2025 yılında %35'e yükseleceğini tahmin etmektedirler. Bu durum Japon hükümetini yabancı işçilerin ülkeye

gelişini teşvik edici politikalar uygulama yoluna sevk edebilir ki, bu da ülkenin kültürel homojenliğine alışkın Japon seçmenlerin tercihlerini ileride olumsuz yönde etkileyecektir.

Nüfus	1999	2000	2001	2002	2003
Toplam (milyon)	126.7	126.9	127.3	127.5	127.6
0-14 (%)	14.8	14.5	14.4	14.2	14.0
15-64 (%)	68.5	68.1	67.7	67.3	66.9
65+ (%)	16.7	17.3	17.9	18.5	19.0

Kaynak : EIU Ülke Profili, 2004

JAPON EKONOMİSİ

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER	1999	2000	2001	2002	2003
GSYİH (milyar \$)	4,457.2	4,748.0	4,163.8	3,976.0	4,297.1
GSYİH (reel büyüme, %)	0.2	2.1	0.6	-0.2	2.5
Enflasyon (TÜFE, ortalama, %)	-0.3	-0.7	-0.7	-0.9	-0.3
İhracat (milyar \$)	403.7	459.5	383.6	395.6	449.1
İthalat (milyar \$)	280.4	342.8	313.4	301.8	342.7
Cari İşlem Dengesi (milyar \$)	114.6	119.7	87.8	112.5	136.2
Döviz Rezervleri (milyar \$)	286.9	354.9	395.2	461.2	663.3
Döviz Kuru (ortalama / Yen : \$)	113.9	107.8	121.5	125.4	115.9

Kaynak : EIU Ülke Raporu, Eylül 2004

A. ANAHTLAR VE TARİHSEL GELİŞİM

Japon ekonomisi iki katmandan oluşmaktadır. Bir yanda tüm dünyanın yakından tanıdığı güçlü çokuluslu şirketler, diğer yanda ise küçük ve çoğu zaman aile şirketleri niteliğinde firmalar yer almaktadır. Küçük firmaların esnekliği ve genellikle büyük firmalarda olmayan yeniliklere açıklık, Japon sanayinin bazı sektörlerdeki dinamizminin temel kaynağıdır.

Japon ekonomisi büyük oranda dış ticarete kapalı bir yapıdadır. İthalatın önündeki resmi ve gayri-resmi engellerle Japon endüstrisinin tekstil, kağıt ve tarım gibi az verimle çalışan sektörlerinin korunması amaçlanmıştır.

Japon ekonomisinin göze çarpan özelliklerinden biri de hem özel sektörde hem de kamu kesimindeki yüksek yatırım oranıdır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya koyulan ekonomi politikalarının öncelikli hedefi hızlı büyümedir. Japonya bu hedefindeki sağladığı başarıyla dünyanın büyük ekonomilerini hızla büyüyen bir ekonomik güç olarak endişelendirmiştir. 1950-1970 arası büyüme yıllık %10 olarak gerçekleşmiş, 1974 ve 1979'daki iki petrol krizinin getirdiği olumsuz sonuçlar diğer gelişmiş ülkelere nazaran çok daha kolaylıkla aşılmıştır.

Sanayi, 1960'lı yıllardan bu yana Japon ekonomisinin belkemiğini oluşturmaktadır. Özellikle demir-çelik, elektronik ve otomotiv sektörleri, uluslararası pazarlarda elde ettikleri büyük başarı ile sanayide başı çekmektedirler. Fakat 1985'ten sonra Yen'in değer kazanması sebebi ile tüm bu sektörlerde sıkıntı yaşanmıştır. Bu zorlukları aşmak ve üretim maliyetlerini kırmak için özellikle maliyetlerin daha düşük olduğu Asya ülkelerine doğrudan yatırım yapılmıştır. Bu GSYİH'da sert bir düşüşe neden olmuş ama

izlenen gevşek para politikası sayesinde güçlü Yen baskısı yenilerek 1987 başlarında ekonomik iyileşme sağlanmıştır. Bu iyileşmeyi 'Balon Ekonomisi' adıyla anılan hisse senedi fiyatlarındaki ani artış dönemi izlemiştir.

1990'lı yılların ilk yarısında 'Balon Ekonomisi'nin yarattığı refah tüketicileri daha çok harcamaya ve şirketleri de daha çok yatırım yapmaya itmiştir. Kısmen OECD ülkelerinin baskısı nedeniyle, kısmen de cari dengedeki fazlayı azalttığından 1980'lerin ortalarından bu yana Japonya'nın Resmi Kalkınma Ajansı (ODA) vasıtasıyla gelişmekte olan ülkelere olan kredi yardımları yüksek seviyelerdedir. 1991'den 2001 yılına kadar ise Japonya ODA'nın en büyük donör ülkesi konumunda olmuş, 2001 yılında ise bu pozisyonunu ABD'ye devretmiştir. Asya ülkeleri 2001'de %54.8'lik payları ile bu yardımlardan en fazla yararlananlar olmuşlardır. Bu durum Asya ülkeleri ile gelişen ticari ilişkiler açısından da anlamlıdır.

B. SON 10 YILDA EKONOMİNİN SORUNLARI

1990'lı yılların ikinci yarısı ise ilk yarısının tam tersi bir görünüm sergilemektedir. Bu dönemin ana hatları aşağıda özetlenmektedir:

- **Yen'in aşırı değerlenmesi**
- **Azalan iç talep** (düşen hisse senedi fiyatları ile birlikte Japon tüketicilerin kendilerini daha fakir hissederek daha az harcamaya yönelmişlerdir. Buna ek olarak yaşanan nüfus da iç talebin düşmesinde bir faktördür)
- **Büyüme hızındaki azalma** (büyüme hızı 1960'larda %10, 1970'lerde %5, 1980'lerde %4 olduktan sonra, 2002 itibarıyla % - 0.2'ye kadar gerilemiştir)
- **Yüksek kamu borçları** (2003 yılı itibarıyla 6.7 milyar Dolar borcu bulunan Japonya'nın büyük bir kısmını iç borçların oluşturduğu kamu borçlarının GSYİH'ya oranı %153'tür ve bu oranın 2005 yılı sonuna kadar %180'ne ulaşması kaçınılmaz görülmektedir),
- **Deflasyon** (Japonya'da 5 yıldan beri negatif enflasyon gerçekleşmektedir)

	1999	2000	2001	2002	2003
Tüketici Fiyat Endeksi	100.7	100.0	99.3	98.4	98.1
% değişim	-0.3	-0.7	-0.7	-0.9	-0.3

Kaynak : EIU Ülke Profili, 2004

- **Artan işsizlik**

	1999	2000	2001	2002	2003
İşgücü (milyon)	67.8	67.7	67.5	66.9	66.7
İşsiz (milyon)	3.2	3.2	3.4	3.6	3.5
İşsizlik Oranı (%)	4.7	4.7	5.0	5.4	5.3

Kaynak : EIU Ülke Profili, 2004

- **İhracat** ve buna bağlantılı olarak **dış ticaret fazlası** ciddi şekilde azalmıştır. Japonya, aşırı yatırımlarla oluşan fazla üretim kapasitesini, ihracata yönelerek atıl olmaktan kurtarmıştır. Ancak **küresel durgunluk** ve ekonomik yavaşlama Japonya'nın ihracatının azalmasına neden olmuştur.
- Geçmiş yıllarda verimlilik göz önüne alınmadan yapılan **yatırımlar** ve **batık krediler**, Japon ekonomisinin zor durumda olmasının önemli sebeplerindendir.

- Japon ekonomisinin diğerk bir temel sorunu da, **yüksek işgücü fiyatları ve düşük verimlilik**dir. Bu nedenle birçok Japon firması faaliyetlerini ülke dışına taşımaktadır. Japonya'nın otomobil üretiminin %30'u, elektronik üretiminin ise %50'si yurtdışında yapılmaktadır.
- 1990'larda, balon ekonomisinin sönmekten ve hisse senedi fiyatlarındaki düşüşlerinden en çok etkilenenler **finans kurumları** olmuştur. Hükümet, 1997'nin sonunda üç büyük finans kurumunun iflasına kadar problemin büyüklüğünü itiraf etmemiş ve ekonominin tekrar büyümeye geçmesi ile çözümleneceğini ummuştur. İlk olarak 1997 sonunda üç büyük finans kurumu iflas etmiş ve 1998 yılının sonuna kadar da iki banka kamulaştırılmış, finansal düzenlemeler sıkılaştırılmıştır. Finansal düzenlemelerle ilgili tüm sorumluluk 2001'den itibaren Finansal Hizmetler Ajansı'na (FSA) bırakılmıştır. 1998 yılı Mart ayı başında açıklanan reform paketinin temelinde de bankacılık sistemindeki batık kredilerin tasfiyesi yoluyla sisteme işlerlik kazandırılması yatmaktadır. FSA'nın verdiği bilgiye göre, batık krediler toplam kredilerin %7'sini oluşturmaktadır. Gerçek rakamların ise daha yüksek olduğu genel kanıdır.
- **Japon borsası** 1990'ların başından itibaren düşüşünü sürdürmektedir. 1998 sonunda Nikkei 1985'deki seviyesinin biraz üzerinde kalarak 14000 Yen'in altına düşmüştür. Bu düşüş devam ederek 2001 yılının sonlarında 10000 Yen seviyelerine gerilemiştir. 2002 yılındaki toparlanma uzun sürmemiş ve 2003 yılı 11000 Yen seviyelerinde kapanmıştır.

	1999	2000	2001	2002	2003
Nikkei (ortalama borsa endeksi)	18.934	13.786	10.543	8.579	10.677

Kaynak : EIU Ülke Profili, 2004

Japon hükümeti deflasyon ve ekonomik durgunlukla mücadele için benimsediği önlemler paketini açıklamıştır. Paket, bankacılık sistemindeki ödenmeyen borçların temizlenmesi, menkul kıymetler borsalarının canlandırılması, küçük işletmelere verilen kredilerin artırılması ve tüketici harcamalarının teşvik edilmesi için alınan önlemleri içermektedir. Hükümet Merkez Bankası'na da para politikasını gevşeterek canlanmaya destek vermesi çağrısında bulunmuştur.

C. 2003 YILI İTİBARIYLA JAPONYA EKONOMİSİ

Japonya'daki genel ekonomik durum radikal olarak değişmese de 2003 yılının ilk iki çeyreği itibariyle daha pozitif bir görünüm sergilemektedir. Bu dönemde kayda değer bir büyümeden, GSYİH'daki artıştan ve fiyatlardaki düşüşlerde bir yavaşlamadan bahsedilebilir. Bu iyiye gidişteki en önemli katkıyı; özel sektörün yatırımlarındaki yükselmeden kaynaklanan iç talep artışı ve ihracattaki artış sağlamaktadır.

İhracattaki artış büyük oranda yine otomotiv ve elektronik eşya sektörlerinden kaynaklanmaktadır. Hem otomotiv üreticileri hem de elektronik üreticileri için yurtdışından, özellikle ABD ve Çin'den, gelen talebin hala yüksek olması yurtiçi talep azlığını bir nebze ikame etmektedir. Ama bu adı geçen sektörlerde tam bir rahatlamaya işaret etmemektedir çünkü yurtdışından gelen talebi yine yurtdışında üretim yapan Japon otomotiv şirketlerinin karşılamaları, Japonya'daki otomotiv üreticileri için bir dezavantaj oluşturmaktadır. Ayrıca Japon ihracatçıları için Yen'in aşırı değerli olması da bir dezavantaj teşkil etmektedir.

İşsizlik oranlarının çok az da olsa iyiye doğru gittiği görülmektedir. Japonya'daki işsizlik oranının OECD ülkelerine oranla hala düşük bir seyir izlemesinde yapısal bazı özelliklerin de katkısı vardır. Bir yandan Japon şirketlerinin işçi çıkarmadaki isteksizliklerinden diğer bir yandan da kadınların işlerini gönüllü olarak bırakarak işgücünden çekilmeleri bu yapısal özellikleri oluşturmaktadır. Otomotiv, elektronik ve telekomünikasyon sektörleri istihdamın genel olarak düşmesine rağmen hala yüksek miktarlarda yeni mezun istihdam etmektedirler. Fakat, Türkiye'deki duruma çok benzer bir şekilde, geçen birkaç yıl içinde şirketlerin yeniden yapılanmaları orta seviyedeki yöneticiler arasında yüksek oranda bir işsizliğin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Şirketlerin yeni mezunları işe alıp içten terfi metodunu benimsemeleri sebebiyle bu orta yaşlı yöneticilerin durumlarının yakın gelecekte de değişmeyeceğini göstermektedir.

Ekonomideki iyileşme sinyalleri finansal alanda da kendini göstermekte ve yalnızca güçlü şirketlerin değil zayıf şirketlerin de bankalara olan borçlarını ödeme kapasitesi artmaktadır. Fakat, paradoksal bir şekilde, bankalara olan toplam borçlar da artmaktadır. Bunun olası nedeni ise bankaların ödeme gücünü çeken müşterilerine yeni krediler kullandırmalarıdır.

Japonya'nın dış ticaret fazlası bir önceki yıla göre aynı kalmıştır. Yen'in değer kazanmasına rağmen ihracat gelirleri sürpriz bir şekilde bu duruma esnek bir tepki vererek hem hacmini hem de değerini artırmayı başarmıştır. Çin Japonya'nın en hızla büyüyen ihracat pazarı olmayı sürdürmektedir. ABD pazarındaki durgunluk gözönüne alındığında Çin'den gelen talep Japonya tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır. Bu talepten en büyük faydayı elde eden sektör çelik üreticisidir.

Japonya'nın döviz rezervleri Yen'in Dolar karşısında değerlenmesini önlemek amacıyla Merkez Bankası'nın tekrarlanan müdahaleleri sonucunda artmaya devam etmektedir.

D. EKONOMİK POLİTİKALARA İLİŞKİN ÖNGÖRÜLER VE BEKLENTİLER

Japonya ekonomisinde kısa vadede beklenen en önemli gelişmelerin başında Nisan 2002'de vadeli mevduat hesaplarının üzerinden kaldırılan garantiden sonra Nisan 2005'ten itibaren geçerlilik kazanacak özel bankalardaki mevduat hesaplarındaki garantinin kaldırılacak olmasıdır. Daha önce sağlık ve finans sektörlerinden duyulan kaygılardan ötürü ertelenen bu uygulamanın bankacılık sektöründeki başarılı gelişmelerle desteklenerek zamanında gerçekleştirilmesi beklenmektedir.

2005 yılında mali durumun zayıflığını koruması beklenmektedir. 2003 yılında bütçe açığının GSYİH'ya oranı yüzde 7.9 olan Japonya, ekonomik iyileşmeden aldığı güç ile bu oranı 2004'te yüzde 7.4'e çekmiştir. Ancak 2005 yılında bu gelişmenin devam etmesi beklenmemektedir. Kamu borç stoğunun GSYİH'ya oranı 2003 yılında yüzde 157.3 iken, 2004 yılında yüzde 164'e çıkmış, 2005 yılında ise yüzde 173.9'a çıkması beklenmektedir ve Japonya, gelişmiş ülkeler arasındaki en yüksek borçlanma oranına sahip olmaktadır.

Deflasyon baskılarının azalması ve ekonomik beklentilerin artmasına rağmen sıkı para politikası beklenmemektedir. Bu itibarla, Mart 2001'den bu yana Bank of Japan tarafından uygulanan gevşek para politikasının 2005 yılı sonuna kadar devam edeceğini tahmin edilmektedir.

2004 yılı içinde GSYİH'nın yüzde 4.2 büyümesi, 2005 yılında bu oranın yüzde 1.7 olarak gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Beklentilerdeki düşüşün ana nedeni 2003 yılı boyunca

ve 2004 yılının ilk bölümünde yatırımlardaki artışın yavaşlamasıdır. 2004 yılı için yüzde 3.2 öngörülen iç talepteki büyüme hızının 2005 yılında yavaşlayarak yüzde 1.2 olması öngörülmektedir. 2004 yılının ilk yarısında ekipman ve makine taleplerindeki büyümenin düşüşü ile 2005 yılında üretim kaynaklı döngünün sona ermesi beklentisi ile yatırımlarda azalma öngörülmektedir. Buna paralel olarak üretim dışı sektörlerde bu açığın kapatılması yönünde bir hareketlenme olabileceği düşünülmektedir.

Özel tüketimin 2005 yılı içinde başlayacak vergi uygulamalarından ötürü düşmesi beklenmektedir. 2004 yılının ikinci yarısında Japonya'nın iki büyük pazarı ABD ve Çin ekonomilerindeki yavaşlamanın 2005 yılında da devam etmesi durumunda Japonya'nın ihracat rakamlarında düşüş beklenmektedir.

E. BAŞLICA EKONOMİK SEKTÖRLER

GSYİH'İN SEKTÖREL DAĞILIMI (2002)	
SEKTÖR	PAY (%)
Tarım, Ormancılık, Balıkçılık	1.3
İnşaat	6.9
Sanayi	20.5
Perakende	13.7
Finans ve Bankacılık	6.8
Ulaştırma ve Telekomünikasyon	6.3

Kaynak : EIU Ülke Profili, 2004

Tarım ve Hayvancılık

Tarım sektörünün Japon ekonomisindeki payı, Türkiye ekonomisindeki payının 10'da biridir. Ekonomik anlamda da tarım sektörünün önemi giderek azalmaktadır. 1970'de %6 olan tarımın GSYİH'daki payı, 2002 yılında %1.3 olmuştur. Başlıca ürünler pirinç, sebze, meyve, çiçek, sanayide kullanılan mahsüller, patates; başlıca hayvanlar ise süt ineği, tavuk, domuz ve eti için yetiştirilen inektir.

Tarım alanında Japonya'nın bugün kendine özgü bir yapısı vardır: 1946 yılında Müttefikler tarafından çıkartılan toprak reformu kapsamında toprak ağalarının elindeki büyük topraklar buralarda çalışan köylüler arasında pay edilmiştir. Bu da günümüzde tarım arazilerinin ufak parçalar halinde aileler tarafından kontrol edilmesine neden olmuştur. Bu reformla küçük toprak sahibi bir çiftçi sınıfı yaratarak demokratik reformların desteklenmesi amaçlanmıştır. Bugün bu toprak sahiplerinin çoğunu bünyesinde barındıran kooperatif birlikleri (nokyo) büyük politik güce sahip tarım lobisini oluşturmaktadır. Özellikle ithalat kotaları ve ücret destekli programlar açısından hükümet üzerinde etkileri bulunmaktadır. Bu korumacı yaklaşımlar nedeniyle tarım ürünleri uluslararası pazarlara göre daha pahalıdır.

Japonya, orman ürünleri açısından ihtiyacı olan miktarı karşılamak için %80 oranında ithalata bağımlı olmasına karşın ülkenin orman ürünleri sanayi önem arz etmektedir. Topraklarının %70'i orman arazisidir ve bunun %40'ı yetiştirilmiştir. Bu geniş kapsamlı orman yetiştirme çalışması sadece estetik kaygıların bir sonucu değildir; ülkenin karşı karşıya olduğu mevsimsel yağmurlar, debisi yüksek nehirler ve akıntılar sonucu ortaya çıkan erozyonu önlemeye yöneliktir.

Japonya'da balıkçılık alanında uluslararası tartışmalar ve kara sularında özellikle kirlilik sebebi ile sorunlar yaşanmaktadır. Balık üretimi 1991 yılında, son 20 yılda ilk defa olmak üzere 10 milyon tonun altına düşmüş, daha sonra düşüş devam etmiş ve 2002 yılında 5.8 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Deniz ürünlerinin Japon mutfağındaki önemi ve azalan üretim dolayısıyla Japonya dünyanın en büyük deniz ürünleri ithalatçısı konumundadır. 2000 yılı verilerine göre dünya deniz ürünleri ithalatının %26'sını Japonya yapmıştır. Hükümet, yerli üreticileri desteklemek amacıyla kaynakları artırıcı çalışmalar uygulamakta; çiftliklerin kullanılması ve yavru balık yetiştirilmesi ve denizlere bırakılması gibi çeşitli etkinlikleri desteklemektedir.

İnşaat

İnşaat sektörü Japonya'nın en önemli sektörlerinden biridir. Sektör 2002 yılında GSYİH'ya %7 oranında katkı sağlamıştır. İşgücünün yaklaşık %9'unu istihdam etmektedir.

İnşaat sektörünün, ekonomik olarak bu denli güçlü olması sektörün politikacılar ile yakın temas halinde olmasına neden olmuştur. Japonya'da inşaat maliyetlerinin diğer gelişmiş ülkelere oranla daha yüksek olduğu belirtilmektedir.

Sanayideki yeni eğilimin bir uzantısı olarak bazı üretim merkezlerinin yurtdışına taşınması sonucunda yeni fabrika inşasına talep azalmıştır. Her ne kadar bayındırlık programları büyük oranda firmaların sektörde kalmasına yardımcı olmakta ise de, kamu maliyesi alanındaki yeni önlemler sektörü olumsuz etkileyecektir. Sektörde özellikle küçük firmalar açısından gelecek belirsizliklerle doludur. İnşaat sektörü de durgunluktan kurtulmak için ya inşa ettikleri evlerin tiplerini daha kolay satılan bir doğrultuda değiştirme ya da kendi yapılanmalarını değiştirme yoluna gitmişlerdir.

2001 yılındaki durgunluk sektördeki kontratlarda %7.3 oranında, yeni konut inşaatlarında da %13 oranında daralmaya neden olmuştur. Sektörde 1993 yılından bu yana 9 büyük şirket (Kimura Kensetsu, Tokai Kogyo, Tada Kensetsu, Daito Kogyo, Asakawagumi, JDC, Fujiko, Aoki, Sato Kogyo) toplam 2.8 trilyon Yen tutarındaki borç sonucu iflas etmiştir.

Sektörde gençlerin istihdam edilememesi de sorun teşkil etmektedir. 2000 yılı itibari ile sektörde çalışanların %60.3'ü 40 yaş üzerindedir.

Sanayi

Sanayi yapısal olarak 1960'lardan bu yana ekonominin temel taşıdır. Genel ekonomik yapı özetlenirken de belirtildiği gibi, 1995 yılında Yen'in aşırı değer kazanması ile birlikte Japon üreticileri denizaşırı ülkelerdeki yatırımlarını artırmışlardır. Özellikle otomotiv ve elektronik üreticilerinin bu alandaki payları giderek artmaktadır. Dış ülkelerde üretilen ürünlerin büyük bir çoğunluğu yine aynı ülkelerde satılmak üzere ABD ve AB'de üretilmektedir. Giderek artan bir kısmı da diğer ülkelere ihraç edilmek üzere veya tekrar Japonya'da satılmak üzere Güneydoğu Asya'da üretilmektedir. 1997-98'de Asya'da meydana gelen finansal kriz sırasında hız kaybetse de, Japonya'daki yüksek maliyetler gözönüne alındığında orta vadede Japon firmalarının başka ülkelerde üretim yapması devam edecek gibi görünmektedir.

1997-99 yılları arasında yaşanan ekonomik durgunluğun bir sonucu olarak pazarda varolan grupların sayısı Toyota Motor, Honda Motor, General Motors, Ford, Renault ve DaimlerChrysler olmak üzere 6'ya inmiştir.

1990'lı yıllardaki durgunluktan etkilenmeyen ve yeniden yapılanmaya gitmeye ihtiyaç duymayan Toyota, daha da büyüme yolunda ilerlemektedir. Grubun ticaretin yanısıra 60 ülkede dağıtım alanında faaliyet gösteren firması Toyota Tsusho, bir gıda firmasına ortak olmuş ve genel ticaret alanında faaliyette bulunan Tomen firmasından belirli oranda hisse almaya karar vermiştir. Toyota Tsusho, tüketim malları, enformasyon teknolojileri ve çevre konularında faaliyete geçmeyi planlamaktadır.

Perakende

Japonya'daki perakende mağazaları genel olarak küçük ölçeklidir. 2002 yılında perakendecilerin %42.4'ünü bir veya iki kişi istihdam eden işletmeler oluşturmuştur. 100 kişinin üzerinde istihdam sağlayan işletmeler ise sadece binde 3 oranındadır.

Perakende sektörü küçük ölçekli mağazaları korumak amacı ile 2000 yılı ortasında çıkarılan Büyük Ölçekli Perakende Mağazası Kanunu'nda yapılan değişiklikler sonucunda olumlu gelişme göstermiştir. Küçük işletmelerin izni olmadan büyük mağaza açılmasına imkan tanımayan bu kanunda yapılan iyileştirmeler ile Daiei ve Ito-Yokado gibi büyük mağazaların açılması desteklenmiş, onay süreci kısaltılmış, mağazaların çalışma saatleri uzatılmış ve uygulamaları gereken bazı zorunluluklar kaldırılmış böylece tüketim mallarının ucuzlaması sağlanmıştır.

Finans ve Bankacılık

Japonya'nın ticari bankacılık sistemi büyük işletmelere hizmet veren kent bankaları, kendi bölgelerindeki küçük ve orta ölçekli işletmelere hizmet veren bölgesel/yerel bankalar ve uzun vadeli krediler sağlayan daha büyük ölçekli bankalardan (trust banks) oluşmaktadır. Üçüncü grup bankalar diğer finans kurumlarının sunamadığı özel emeklilik ve emlak alanlarında da hizmetler sunabilmektedir. İnternet kullanımının yaygınlaşması ile birlikte, sektörde bankacılık sisteminden gelmeyen Sony gibi büyük şirketler internet bankacılığı yapmaya başlamışlardır. Japon bankacılık sektörünün önemli özelliklerinden biri de bankaların müşterileri ile kurdukları yakın ilişkidir. Diğer bir özellik ise; şirketlerin birçok banka ile ilişkileri olması ve bu bankalardan birinin 'ana banka' rolünü üstlenerek şirkete en büyük borcu vermesi ve diğer bankalara karşı finansal konularda şirketin sorumluluğunu üstlenmesidir.

Turizm

Yen'in değer kazanmasının da etkisi ile 1995 yılında hızla artan turist çıkışları Asya'daki, özellikle Hong Kong ve Tayland'daki, ortaya çıkan ekonomik ve politik belirsizlikler gibi nedenlerle son yıllarda düşüş göstermiştir. 11 Eylül 2001'de ABD'de meydana gelen terör saldırısı ve 2003 yılında Çin'de ortaya çıkan SARS hastalığı ise bu gerilemeyi daha da hızlandırmıştır. 2002 yılında nüfusun yalnızca %16.5'i yurtdışına seyahat etmiştir ki bu oran diğer gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında (İngiltere: %95.5, Almanya: %90.3) oldukça düşüktür.

Enerji ve Doğal Kaynaklar

Mineral kaynakların dünyadaki en büyük tüketicilerinden olan Japonya çok sınırlı miktarda doğal kaynağa sahiptir. Madencilik alanında mevcut başlıca faaliyeti kömür çıkarmak olan ülkede işgücü maliyetlerinin yüksek olması ve çevre ile ilgili düzenlemelerin çok katı olması nedeniyle bu sektör de ekonomik açıdan verimli değildir. Bu nedenle firmalar operasyonlarına yurtdışında devam etmeyi daha uygun görmüşlerdir.

Yeryüzüne çıkarılmasında yaşanan zorluklar sebebi ile Japon kömürü ithal kömüre oranla 3 katı pahalıdır. Japonya'nın en büyük kömür madeni 1997 yılında ve son iki özel madeni de 2001-2002 yıllarında kapanmıştır. 2001-2002 yıllarında kömür %19.1 ile en önemli enerji kaynağıdır. Güvenlik sebebiyle Japon hükümeti kömürü petrole önemli bir alternatif olarak görmektedir. Ve kömürün gelecekte de önemli bir enerji kaynağı olarak kullanılmasını öngörmektedir.

Japonya ABD'den sonra ikinci en büyük petrol ithalatçısıdır. Bu alandaki zayıflığını yenmek için Japon hükümeti ve özel şirketler 1970'lerin ortalarında petrol stoklamaya başlamışlardır ve 2003 yılı itibariyle bu stoklar dünyadaki en yüksek stoklardır. Petrol aldığı ülkeleri çeşitlendirmek için yaptığı tüm çalışmalara rağmen, hemen hemen petrol ithalatının %90'ını İran Körfezinden gerçekleştirmektedir. Bu çeşitlendirme programının bir parçası olarak Japonya Orta Asya'da da aktif bir rol almaya çalışmaktadır. Bu bağlamda 1998 yılında Mitsui, Hazar Denizi Kur Dashi petrol tesislerinin %15'ini; 2000 yılında Japon Ulusal Petrol Şirketi, yine Hazar Denizi'ndeki Kazakistan Kashagan tesislerinin %7'sini satın almıştır.

1990'lı yıllarda her ne kadar sanayide enerji kullanımı azalmış ise de, konut ve ulaşım sektöründe kullanım artmaya devam etmiştir. Japonya'nın enerji ihtiyacını karşılayabilmek için %80 oranında ithalata bağımlı hale gelmesi, ülkenin kamu harcamalarında nükleer enerjiye en fazla pay ayıran ABD'den sonra ikinci sıraya yerleşmesine sebep olmuştur. Haziran 2003 sonu itibarı ile Japonya'da 52 nükleer santral aktif olup 45740 mw enerji üretmektedir. Buna karşılık, nükleer enerji üretiminin güvenliği son derece düşüktür ve 1995 yılından bu yana 6 tane nükleer kaza meydana gelmiştir.

Likit doğal gaz talebi giderek artmaktadır. 2001-02 yıllarında likit doğal gaz %13.1 ile birinci enerji kaynağıdır. 1980-81 ile 2002-2003 yılları arasında ithalatta %224 oranında artış kaydedilmiştir. Endonezya ithal edilen toplam gaz içinde %40 payı ile en büyük kaynaktır.

Japonya, OECD üyeleri arasında elektrik ücretlerinin en yüksek olduğu ülke konumundadır. ABD Enerji Dairesi'ne göre 2000 yılında Japonya'da konut elektrik maliyeti 0.207 Dolar iken, ABD'de ise 0.082 Dolar'dır. Bunun en büyük nedeni yüksek arazi bedelleri ve depreme dayanıklı inşa edilmesi gereken santrallerde yüksek yatırım maliyeti, petrol vergileri nedeniyle yüksek yakıt maliyeti ve katı çevre standartları sonucunda yüksek işletme maliyetleridir. Junichiro Koizumi hükümeti elektrik ücretlerinin uluslararası standartlara indirilmesini hedeflemiştir. Bunun için 1995 yılında özel üreticilerin de elektrik satabilmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bunun yanında, toplam üretim kapasitesi %6 olan Elektrik Power Development Corporation'ın özelleştirilmesi için 2003 yılının ortasında bir yasa çıkarmıştır. Bu özelleştirmenin 2004 yılında yürürlüğe girmesi beklenmektedir.

Ulaştırma

Ekim 2002'de verimliliği artırma amacıyla Japan Airlines (JAL) ve Japan Air System (JAS) Japan Airline Systems adı altında birleştirilmiştir. Bu yeni şirket, diğer bir Japon havayolu şirketi olan All Nippon Airlines'ın (ANA) iç hatlarda en önemli rakibi konumuna gelmiştir. 2001-02 yıllarında Japon havayolları tarafından taşınan yolcu sayısı 1980-81 yılları arasında taşınan yolcu sayısının iki katıdır. Havayollarının yolcu taşımadaki popülerliği yük taşımacılığına yansımamıştır. Yüksek fiyatlar nedeniyle havayolu taşımacılığı yük taşımacılığında en az tercih edilen taşımacılık biçimidir.

Bir ada ülkesi olmasına rağmen, deniz yolu kullanımında düşüş gözlenmektedir. Bölgedeki önemli adaların köprü ve tünellerle bağlanması bu düşüşte etkili olmuştur. Japonya'nın en büyük limanı olan Kobe, 1995'teki büyük depremde önemli derecede hasar görmüştür. Onarımın tamamlanmasına rağmen, bu dönemde başka limanlara kayan trafik geri dönmemiştir. Japon limanlarında 1990'lı yıllarda yapılan deregülasyona rağmen maliyetler hem yerli hem yabancı gemi nakliyat şirketler için hala pahalıdır.

Japonya'da karayolu trafiği sorunludur. Artan refah seviyesi ile birlikte 1970'te %22 olan otomobil sahipliği oranı 2003 yılı itibari ile %86'ya yükselmiştir. Halen yük taşımacılığının da %90'ının karayolu ile yapılıyor olması sorunu daha da büyötmektedir.

Yaygın ve verimli çalışan demiryolu ve metro ağı, ülkenin ulaştırma alanında en büyük şansıdır. 1970-2002 yılları arasında demiryolu ve metro sistemi ile taşınan yolcu sayısı %33 oranında artmıştır.

Telekomünikasyon

Yıllık 110 milyar dolar gelir sağlayan Japon telekom sektörü ABD'nin ardından (257 milyar dolar) dünyanın en büyük pazarına sahiptir. Sektördeki bu gelirin 80 milyar doları dünyanın en büyük operatörü Nippon Telefon ve Telgraf (NTT) tarafından meydana getirilmektedir. Sektördeki deregülasyona rağmen, NTT'nin hakimiyeti sürmekte ve NTT halen kara hatlarının %95'ini kontrol etmektedir. Tekelin sürmesi özellikle iç hat ve internet bağlantısı fiyatlarının özellikle ABD ve İngiltere'ye göre yüksek kalmasına yol açmıştır.

Mobil telefon kullanımındaki artış oranı ise son yıllarda oldukça yüksektir. 1995'e kadar yüksek fiyatlar nedeniyle sınırlı kalan mobil telefon kullanımı, 1995 yılında PHS (mobil el telefonu) sisteminin gelmesi ile ücretlerdeki düşüşe bağlı olarak artmıştır. Diğer mobil servis sağlayıcıları da fiyatları düşürmüş ve 2003 sonu itibari ile mobil telefon kullanıcı sayısı 80 milyona (her yıl %9 artışla) yaklaşmıştır. Pazarın %60'ını elinde bulunduran NTT DoCoMo'nun yanı sıra 3 operatör daha mobil telefon hizmeti sağlamaktadır. Her ne kadar PHS'ler mobil telefonlara oranla hala ucuz olsalar da hareket halindeki araç içinde ve uzak mesafelerde kullanılamamaları nedeniyle talep her yıl %7 oranında azalmaktadır.

İnternet kullanımındaki artışta NTT DoCoMo'nun Şubat 1999'da sunduğu mobil telefon ile internet bağlantısı sağlayan i-mode teknolojisi etkili olmuştur. Bugün 69 milyon Japon'un internet kullanıcısı olduğu tahmin edilmektedir ki bu da Japonca'yı internette Çince ve İngilizce'den sonra en çok kullanılan üçüncü dil haline getirmiştir.

Medya

Japonya oldukça gelişmiş bir medya altyapısına sahiptir. Başlıca 5 ulusal gazete (Yomiuri, Asahi, Mainichi, Nihon Keizai, Sankei) vardır ve tirajları oldukça yüksektir. Dünyada gazeteleri arasında da en yüksek tiraja sahip olan Yomiuri'nin tirajı günlük 14 milyonun üzerindedir. Gazetelerin toplam tirajı ise 2002 yılı itibari ile 54 milyona yakındır. Japonya'da devlet televizyonu olan NHK'nın yanı sıra 100'den fazla özel televizyon kanalı bulunmaktadır. Özel televizyonların sayısında son 20 yılda önemli bir artış gözlenmiştir.

DIŞ TİCARET

DIŞ TİCARET	1998	1999	2000	2001	2002	2003
İhracat (milyar \$)	374.0	403.7	459.5	383.6	395.6	449.1
İthalat (milyar \$)	251.7	280.4	342.8	313.4	301.8	342.7
Dış Ticaret Hacmi (milyar \$)	625.7	684.1	802.3	697.0	697.4	791.8
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	122.3	123.3	116.7	70.2	93.8	96.4
Cari İşlem Dengesi (milyar \$)	118.8	114.6	119.7	87.8	112.5	136.2

Kaynak : EIU Ülke Raporu, Eylül 2004

Genel bir perspektiften bakıldığında Japonya'nın hem dünya ihracatında hem de ithalatındaki payı 1990'lar boyunca azalmıştır. Fakat Japonya'nın dış ticaretindeki bu küçülme dış ticaret fazlasının yok olması anlamına gelmemektedir. 1980'lerin başından bu yana Japonya önemli ölçüde dış ticaret fazlası vermektedir. 1980'lerin sonuna doğru artan iç talep dış ticaret fazlasını azaltmışsa da, 1990'larda büyümedeki yavaşlama ile birlikte yeniden artış göstermiştir. Japonya 1997-2000 yılları arasında dünyanın en büyük dış ticaret fazlasına sahip olmuştur.

Dış ticaret fazlasının sebeplerinden en önemlisi; daha önce ekonominin ana hatları bölümünde de belirtildiği gibi, Japon ekonomisinin diğer gelişmiş ülke ekonomilerine göre çok daha kapalı bir yapısı olmasıdır. ABD ve diğer ticaret ortaklarından gelen baskılara rağmen, dış ticaretteki özellikle tekstil, gıda ve kağıt gibi yerel sanayileri koruma amaçlı kısıtlamalar devam etmektedir. Japonya'ya ithal edilen ürünlerin pazar içinde yer alabilmesi yapısal bazı zorlukların varlığı sebebi ile kolay değildir. Japonya'nın iç pazarını yeterince açmadığı, tarife dışı engellerle yerli sanayiye koruduğu iddiaları ticaret ortakları tarafından sürekli gündeme getirilmektedir. Standart, etiketleme ve sertifikasyon sürecinin uzun ve masraflı oluşu, özellikle tarımsal ürünlerde olduğu gibi ithalat öncesinde üretimi yerinde denetleme ve test etme zorunluluğu bu engellerden bazılarıdır. Ayrıca, Japon dağıtım sistemi de yabancı şirketlerin pazara girişinde en önemli engel olarak gösterilmektedir. Her ne kadar bir oranda rahatlık getirilmiş olsa da, indirimli perakende mağazalarının ve büyük alışveriş merkezlerinin cesaretini kıran kanunlar ve büyük grupların kendi aralarında yaptıkları tercihli anlaşmalar yabancılara dezavantaj sağlanmaktadır.

Japonya'nın mal ticaretindeki fazlası 2004 yılının ilk 6 ayında 7.3 trilyon Yen (66 milyar \$) olmuştur. Karşılaştırma yapmak istenirse, 2003 yılının aynı döneminde ticaret fazlası sadece 2,5 triyon Yen olarak gerçekleşmiştir. 2004 yılının ikinci yarısında Japonya için önemli pazarlar olan ABD ve Çin'de Japon mallarına olan talebin güçlü olması durumunda tüm yıl için ticaret fazlasının 130 milyar \$'ı geçmesi beklenmektedir. 2005 yılında petrol fiyatlarının düşmesi ve güçlü ihracat performansının devam etmesi halinde ticaret fazlasının 160 milyar \$ olması beklenebilir.

Ihracat

Japonya'nın ihracat gelirlerinde ABD'nin 1960'lı yıllardan bu yana önemli bir yeri vardır. Son yıllarda ise bu ülkenin yanı sıra Asya ülkeleri de daha önemli ihraç pazarları haline gelmiştir. 2003'de ihracat gelirlerinin %30'undan fazlası Asya ülkelerine yapılan ihracattan sağlanmıştır. Makine ve parçalarının komşu Asya ülkelerindeki Japon üretim tesislerine gönderilip nihai ürünlerin tekrar Japonya'ya gönderilmesi şeklindeki ters ithalat da Asya ülkeleri ile dış ticaret akışlarını artırmıştır. Japonya'nın Çin ile olan ticaretinde dikkat çekici bir artış söz konusudur. Çin Japonya'nın ikinci büyük ihracat pazarıdır. Avrupa ülkeleri de 1960'lardan bu yana Japonya'nın sabit ve istikrarlı bir ihracat partneridir.

JAPONYA'NIN İHRACATINDA BAŞLICA ÜLKELER	
ABD	%24.6
Çin	%12.2
G.Kore	%7.4
Tayvan	%6.6
Hong Kong	%6.3

Kaynak : EIU Ülke Raporu, Eylül 2004

Japonya'nın ihracatında 1990'lı yıllarda meydana gelen gerileme bir bakıma Japon üreticilerin yurtdışındaki yatırımları vasıtasıyla üretimlerini yurtdışına taşımalarından kaynaklanmaktadır. Ama neden sadece bu değildir. Japonya Almanya ve ABD gibi, Japonya'dan daha fazla yurtdışı yatırımı olan, gelişmiş ülkelerin de gerisine düşmüştür. Yani ihracattaki bu duraklama bir anda ortaya çıkan geçici sebeplerden ziyade daha yapısal ve kalıcı sebeplerden kaynaklanmaktadır. Bu yapısal sorunları aşmanın en önemli yolu olarak da Doğu Asya'da ekonomik işbirliği anlaşmalarıyla serbest ticaret bölgesi yaratılması gösterilmektedir. Ayrıca küçük ve orta ölçekli şirketlerin ihracatını geliştirmeye yönelik önlemler de bu yönde önemli bir adım olabilecektir.

1998 krizinden sonra Doğu Asya tüketici pazarı toparlanma sinyalleri vermektedir. Yükselen gelirler ve azalan işsizlikle birlikte tüketici yeniden para harcamaya başlamıştır ki bu da Japon ihracatçısı için yeni bir potansiyel olarak algılanabilir. Fakat, Japon ihracatçısının bu pazarda Tayvan, Çin ve Koreli firmalarla büyük bir rekabet içinde olacaktır. Japon şirketleri Şangay gibi Çin'in belirli bir bölgesindeki satışlarında çok başarılı olsalar da gelecekte genel olarak Çin'de Kuzey Amerika, Avrupa, Koreli şirketlerin ve hatta Çinli şirketlerin yarattığı ağır rekabetle karşı karşıya kalacaklardır. Bu rekabetten kazançlı çıkmaları için Japon firmalarının üretimlerini ASEAN ülkelerinin ihtiyaçlarına göre yeniden belirlemeleri, mümkünse yerel üreticilerle ortaklıklara girmeleri ve marka imajlarını korumaları gerekmektedir.

Uzun vadede bakıldığında (1960'lardan bu yana) Japonya'nın ihracatında tarım, demir-çelik ve tekstilin payının azaldığı; buna karşılık makine ve otomotiv ihracatının çok yüksek bir seviyeye ulaştığı görülmektedir.

JAPONYA'NIN İHRACATINDA BAŞLICA MALLAR (milyar \$)	
Ulaşım Teçhizatı	114.4
Elektrikli Makineler	111.0
Elektrikli Olmayan Makineler	95.1
Kimyasallar	39.1
Metaller	29.2

Kaynak : EIU Ülke Raporu, Eylül 2004

İthalat

Genel olarak bakıldığında Japonya ithalatının 1996 yılına kadar genel bir yükseliş gösterdiği, Japonya'daki durgunluğun yüksek seviyelerde olduğu 1996-98 yılları arasında düştüğü ve nispeten ekonomik bir toparlanmanın sağlandığı 2000'li yıllarda yeniden artmaya başladığı görülmektedir.

1960'lardan bu yana bakıldığında Japonya'nın ithalatında Kuzey Amerika'nın payı düşerken Asya ülkelerinin payı artmaktadır. Çin şu anda Japonya'nın en büyük ithalat ortağıdır. Ancak Çin'den özellikle tarım ve tekstil ürünlerinin ithalatındaki artış Japon üreticilerinin dumping şikayetlerine yol açmış ve Nisan 2001'de tarım ürünlerinde Çin'e geçici kısıtlamalar konulmuştur. Buna karşılık Çin de Japonya'dan otomobil, mobil telefon ve klima ithalatında %100 gümrük vergisi uygulama kararı almıştır. Bu sorunlar, 2002 başında çözümlenmiş olmasına rağmen, Çin artan rekabet gücüyle Japon pazarındaki payını artıracığı için bu tip sorunların tekrarlanması muhtemeldir.

JAPONYA'NIN İTHALATINDA BAŞLICA ÜLKELER	
Çin	%19.7
ABD	%15.4
Güney Kore	%4.7
Avustralya	%3.9
Tayvan	%3.7

Kaynak : EIU Ülke Raporu, Eylül 2004

1970'in sonları ve 1980'lerin başlarında ABD ve AB Japonya'yı ikna ederek otomobil, elektronik eşya ve çelik gibi ürünlerde ithalat kısıtlamalarını belli oranda aşmıştır. Daha sonra 1989-1990 arasında Japonya ile ABD arasında yapılan görüşmelerde, ABD Japonya'yı ithalatına koyduğu engelleri kaldırma konusunda ikna etmeye çalışmıştır. Bu görüşmelerin sonunda Japon tarafı büyük şirketleri daha fazla yabancı mal kullanma konusunda ikna etmeye çalışmıştır. Bu görüşmeleri 1993 ve 1994 yıllarındaki diğer görüşmeler takip etmiştir. Japonya ile ABD arasındaki ithalatı kolaylaştırmaya yönelik adımlar, 2002 yılında ABD'nin Japonya'dan ithal edilen çeliğe %30'a varan tarifeler koymasıyla gerginleşmiştir.

JAPONYA'NIN İTHALATINDA BAŞLICA MALLAR (milyar \$)	
Makine ve Teçhizat	120.5
Mineral Yakıtlar	80.6
Gıda	44.0
Kimyasallar	29.8
Hammaddeler	22.8

Kaynak : EIU Ülke Raporu, Eylül 2004

Uzun vadede bakıldığında (1960'lardan bu yana) Japonya'nın ithalatında tarım ürünlerinin payının azaldığı; buna karşılık tekstil ve otomotivin payının ise arttığı görülmektedir.

Serbest Ticaret Anlaşmaları

Japonya şu ana kadar Ekim 2002'de Singapur'la Serbest Ticaret Anlaşmasını (STA) sonuçlandırmış ve bu anlaşma 2003 başında yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, bir yılı aşkın bir

süredir Meksika ile bir kesilip bir başlayan görüşmeler bu hafta sonuçlanmış ve ikili Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmıştır.

Singapur'la tarım lobisini fazla tedirgin etmediği için ciddi sıkıntılar yaşanmadan imzalanan STA'nın aksine, Meksika ile imzalanan STA Japonya için tarım ve sanayi alanında sembolik bir açılım teşkil etmektedir. Bu durumun Japonya'nın STA görüşmelerini sürdürdüğü Tayland, Filipinler, Malezya, Güney Kore ve ASEAN ile ilişkilerine ivme kazandıracığı düşünülmektedir.

YATIRIMLAR

Japonya'nın Yurtdışındaki Doğrudan Yatırımları

Yen'in 1985 yılından bu yana değer kazanması sonucunda yurtdışına yatırım yapmak Japon şirketleri için çekici bir hal almıştır. 1990'lı yıllardaki durgunlukla birlikte bu eğilim tersine dönmüştür. 1990'lı yılların sonunda ise sermaye çıkışında tekrar artış yaşanmıştır.

ABD her zaman en çok Japon yatırımını çeken ülke olmuştur. Avrupa Japon sermayesini istikrarlı bir şekilde çeken bir diğer bölgedir. 1994-95 yıllarından itibaren de Asya, Japonya'nın en çok yatırım yaptığı bölgelerden biri haline gelmiştir. 1990'ların ikinci yarısında Asya'ya yapılan yatırımlar hız kaybetse de önümüzdeki yıllarda özellikle Çin'e doğru yeniden hız kazanacağı düşünülmektedir.

JAPONYA'NIN YURTDIŞINDAKİ DOĞRUDAN YATIRIMLARI					
(Milyar Yen)	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03
ABD	1,323.7	2,488.5	1,344.8	801	991.3
Avrupa	1,803.9	2,892.8	2,698.9	1,323.9	1,830.4
Asya	844.9	805.3	662.6	802.9	676.8
Diğer	1,268.8	1,283.7	679.1	1,064.4	973
Toplam	5,241.3	7,470.3	5,385.4	3,992.2	4,417.5

Kaynak : EIU Ülke Profili 2004

Japonya'daki Yabancı Doğrudan Yatırımlar

Japonya'da yüksek miktarlarda doğrudan yatırım çekme yönündeki eğilime rağmen Japonya'ya giren doğrudan yatırımlar hala son derece sınırlıdır. Bu, yatırımların GSYİH'nın çok küçük bir miktarını oluşturmasından da anlaşılabilir. Japonya'nın bu alandaki potansiyeli tam olarak kullanamadığı bir gerçektir. Japonya'nın küresel doğrudan yatırımlarından aldığı pay 1990'lardan bu yana azalmaktadır. Bu büyük ölçüde; mülk fiyatlarının ve ofis fiyatlarının yüksek olması, yüksek vergiler, pahalı işgücü gibi maliyeti artıran nedenlerden kaynaklanmaktadır.

JAPONYA'DA YABANCI DOĞRUDAN YATIRIMLAR					
(Milyar Yen)	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03
ABD	807.8	248.7	1,010.3	643.0	594.4
Avrupa	302.3	1,413.7	688.9	1,096.2	707.6
Diğer	230.3	736.9	1,425.9	438.7	884.3
Toplam	1,340.4	2,399.3	3,125.1	2,177.9	2,186.3

Kaynak : EIU Ülke Profili 2004

Japonya'ya yapılan doğrudan yatırımların ekonomiyi hareketlendirmede önemli rol oynayacağı düşünülmekte ve hükümet ülkeye daha fazla yatırım çekebilmeye yönelik tedbirler almaya devam etmektedir. Bu tedbirler şöyle özetlenebilir: Japonya'da iş yapmanın maliyetini azaltmak, ülkede yabancı nitelikli işgücünün aileleri ile birlikte rahatça yaşayabilecekleri sosyal ortamı yaratmak, uluslararası standartları benimseyerek iş hayatını bunlara göre şekillendirmek, yerel yönetimlerin yatırımcıların tercih edeceği bir iş ortamı yaratmada gerekli tedbirleri almalarını sağlamak, yabancı yatırımcı için özel bölgeler oluşturmak ve yabancı yatırımcıların Japonya'daki yatırım olanakları ile ilgili gerekli bilgileri tek elden edinebilecekleri ulusal çaplı bir bilgi servisi kurmak.

Avrupalı şirketler, son yıllarda ülkeye giren doğrudan yabancı yatırımlarda başı çekmektedirler. Bu daha çok Avrupalı şirketlerin otomotiv ve telekomünikasyon alanında Japon şirketlerini satın almaları veya Japon şirketleri ile birleşmeleri yoluyla olmuştur. Otomotiv alanında Nissan'ın Renault tarafından, Japon uluslararası telekomünikasyon şirketi olan Uluslararası Dijital İletişim ve Japon Telekom'un İngilizler tarafından satın alınmaları bu yatırımların en önemli örnekleridir.

TÜRKİYE-JAPONYA TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLERİ

DIŞ TİCARET

Genel Hatlar

İş Konseyi'nin 1986 yılında kurulmasından bu yana iki ülke arasındaki kümülatif ticaret, Japonya'dan 23 milyar dolar ithalat ve Japonya'ya 3 milyar Dolar ihracat olmak üzere büyük farkla Japonya lehine seyretmektedir. Yıllık bazda açık 2002 yılında 1,3 milyar dolar iken, 2003 yılında %23 artışla 1,7 milyar dolara yükselmiştir. Bu açığın gerisinde sadece Türk üreticisinin değil genel anlamda Japon pazarına girmek isteyen tüm ihracatçıların karşılaştığı problemler vardır. Bunlar; Japonya'nın ithal ürünlere uluslararası normların ötesinde standartlar araması, dağıtım sisteminin oldukça karmaşık bir yapıya sahip olması ve Türk ürünleri ile örtüşen ithalatın önemli bölümünün Japon yatırımlarının büyük ölçüde kaydığı Çin ve ASEAN ülkelerinden yapılmasıdır. İhracatın artırılması için Japonya'nın ithal ettiği ürünlerin Türkiye'de Japon yatırım ve ortaklıkları ile Japon standart ve normlarına uygun bir şekilde üretilmesi, üretim ve pazarlama aşamalarında Japon muhataplar ile yakın işbirliği yapılması ve hatta ortaklıklar geliştirilmesi ve kapsamlı bir tanıtım faaliyeti yürütülmesi gerekmektedir.

TÜRKİYE - JAPONYA DIŞ TİCARETİ (Bin dolar)					
YILLAR	İHRACAT(X)	İTHALAT(M)	İHR /İTH	DENGE	HACİM
1986	98,962	684,215	0.14	-585,253	783,177
1987	156,042	860,123	0.18	-704,081	1,016,165
1988	209,392	554,805	0.38	-345,413	764,197
1989	232,133	529,897	0.44	-297,764	762,030
1990	239,234	1,119,083	0.21	-879,849	1,358,317
1991	226,043	1,091,854	0.21	-865,811	1,317,897
1992	162,459	1,112,686	0.15	-950,227	1,275,145
1993	158,433	1,620,791	0.10	-1,462,358	1,779,224
1994	186,813	967,547	0.19	-780,734	1,154,360

1995	180,264	1,399,957	0.13	-1,219,693	1,580,221
1996	167,690	1,421,921	0.12	-1,254,231	1,589,611
1997	143,823	2,040,113	0.07	-1,896,290	2,183,936
1998	112,748	2,045,635	0.05	-1,932,887	2,158,383
1999	121,754	1,393,307	0.09	-1,271,553	1,515,061
2000	149,489	1,620,561	0.09	-1,471,072	1,770,050
2001	124,065	1,307,372	0.09	-1,183,307	1,431,437
2002	129,980	1,462,507	0.08	-1,335,557	1,595,487
2003	156,288	1,927,096	0.08	-1,770,808	2,083,384

Kaynak: DİE

2003 yılında Japonya'nın Türkiye'nin toplam ihracatındaki payı %0.33, ithalatındaki payı ise %2.78 olarak gerçekleşmiş ve Japonya en çok ithalat yaptığımız ülkeler arasında 10. sırada yer almıştır. İhracatın ithalatı karşılama oranı son 5 yıldır %8-9 seviyelerindedir. 2003 yılında Japonya ile Türkiye arasındaki ticaret hacminde %32 oranında artış kaydedilmiştir. Bu büyük oranda Japonya'dan yaptığımız ithalattaki artıştan kaynaklanmaktadır.

BAŞLICA DIŞ TİCARET MADDELERİ (Bin dolar) (2003)					
İHRACAT			İTHALAT		
FASIL	TUTAR	PAY (%)	FASIL	TUTAR	PAY (%)
Sebze-Meyve Müsth.	18,356	11.7	Kazanlar, Makinalar	773,385	40.4
Balıklar	16,905	10.8	Otomotiv ve Yan Sanayi	323,954	16.9
Tütün	15,672	10.0	Elektrikli Makinalar	249,195	13.0
Metal Cevherleri	10,861	7.0	Optik Aletler	147,895	7.7
Örme Giyim Eşyası	7,480	4.8	Organik Kimyasallar	52,231	2.7
Tuz,Kükürt,Çimento vs.	7,034	4.5	Demir Çelik Eşya	48,241	2.5
Halılar	5,671	3.6	Plastikler	45,595	2.4
Kakao ve Kakao Müsth.	5,532	3.5	Kauçuk ve K. Ürünleri	32,124	1.7
Yenilen Meyvalar	5,500	3.5	Eczacılık Ürünleri	27,626	1.4
Mineral Yakıtlar	4,842	3.1	Demir Çelik	25,055	1.3
Diğer	58,375	37.4	Diğer	188,242	9.8
Toplam	156,232	100	Toplam	1,913,548	100

Kaynak: DİE

Sektörel anlamda bakıldığında Japonya tekstil ve konfeksiyon ürünleri bakımından AB ve ABD'den sonra en önemli ithalatçı konumunda olduğu düşünülürse ülkemiz açısından potansiyel bir pazar olduğu düşünülebilir. Ayrıca Japonya deprem kuşağında bulunması nedeniyle kaliteli seramik ve porselen sofraya ve mutfak eşyalarına talep arz etmektedir. Bu anlamda bu ürün grubu da ikinci potansiyel arz eden sektör olabilir. Cam ve çini de Japonya'da talep gören ürünlerdir.

İkili İlişkilerde Karşılaşılan Başlıca Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Genel Hatlar bölümünde anlatılan ve Japon piyasasına özgü zorluklara ek olarak özellikle Türk ihracatçısının Japon piyasasında karşılaştığı engeller aşağıda sıralanmıştır:

- Türk mallarının Japon pazarında az tanınması ve bu nedenle firma ve ürünleri için uzun süreli reklam ve tanıtım faaliyetleri yürütülmesi gereksinimi

- Japonya'nın standartlar, kalite kontrol ve ambalajlamada çok titiz bir pazar olması ve bu nedenle çok sıkı sağlık, karantina tedbirleri uygulaması
- Tüketici tercihlerinin farklılığı
- Coğrafi uzaklık ve buna bağlı olarak nakliyat giderlerinin yüksek olması

Bu sorunları gidermek için çözüm önerileri ise şunlardır:

- Japonya'ya ihracat yapmak niyetinde olan Türk firmalarının mevcut üretim tarzlarını Japon standartlarına uygun hale getirmeleri ve Japon iş kurallarını benimsemeleri
- Japon piyasasının işleyişini iyi bilen Japon ortak bulmaları
- Özellikle tekstil sektöründe, markasız ürünlerde Japonya'nın en önemli tedarikçilerinin başta Çin, Kore ve Uzakdoğu ülkeleri olduğu gerçeği düşünülürken Türk ihracatçıların markasız ürünlerle pazara girmesi ve tutunması çok güçtür. Bu nedenle, Türk ihracatçısının kalite konusuna özen göstermesi ve markalaşma yolunda çaba göstermesi
- Japon halkının vücut / ev ölçüleri ve zevkleri göz önüne alınarak bu doğrultuda üretim yapılması
- Bir Türk markasının Japon pazarında tutunabilmesi için mutlaka medya aracılığı ile bir tanıtım kampanyası düzenlenmesi ve bu vasıta ile 'Neden başka ülke markası değil de Türk markası alalım?' sorusuna net yanıtlar verilmesi
- Özellikle gıda sektöründe ürün kalitesi ve paketleme ile ilgili önceden belirlenmiş standartlara titizlikle uyulması ve teslimatta dakik olunması
- Daha fazla Japon yatırımının Türkiye'ye çekilmesi için ülke olarak çaba gösterilmesi yabancı sermaye boyutundaki etkisinin yanı sıra Türkiye'nin toplam ihracatının artmasında da fayda sağlayacaktır: Japon firmaları ticari ilişkilerini çeşitli ülkelere kurdukları ticaret ofislerini kullanarak yönlendirmektedirler. Bir ülkedeki Japon firma sayısı ve faaliyette buldukları alanlar sadece yatırım açısından değil, aynı zamanda bulunduğu ülke ile ticari ilişkilerini ve ticarete konu ürün kompozisyonu doğrudan etkilemektedir. Örneğin Japonya'nın en önemli ortaklarından Çin'e yapılan ihracatın içinde Çin'deki yerleşik Japon sermayeli firmalara yapılan satışların payı 1996 yılında yüzde 15.5 iken, 2002 yılında yüzde 21.6'ya yükselmiştir. Bu ihracat genellikle Çin'de kurulan tesisler için sermaye malları ve ara malları ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Buradan anlaşılacağı gibi Japon firmaları dış yatırımlarını firma düzeyinde olduğu kadar ülke düzeyinde de ticaret hacmini olumlu etkilemek gayesiyle planlamaktadır.
- Türkiye'nin Japonya'nın Güneydoğu Asya ülkeleri ve Meksika ile yürüttüğü Ekonomik İşbirliği Anlaşması oluşumlarını izleyerek Japonya ile ekonomik ilişkilerini geliştirecek bir anlaşma zemini geliştirmek için çaba sarf etmesinde yarar görülmektedir.

Serbest Bölgeler

Japonya ile Serbest Bölgelerimiz Arasındaki Ticaret(Milyon \$)			
Yıllar	Bölgelerden Çıkış	Bölgelere Giriş	Toplam
2000	4,6	179,8	184,4
2001	2,8	99,7	102,5
2002	3,9	186,1	190
2003	2,8	332,3	335,1

Kaynak: DTM

2003 yılında Japonya'dan serbest bölgelere 332,3 milyon dolar, serbest bölgelerden Japonya'ya ise 2,8 milyon dolar ihracat gerçekleştirilmiştir.

YATIRIM İLİŞKİLERİ

Türkiye’de Haziran 2003 itibari ile toplam sermayeleri 392.5 trilyon TL olan 62 adet Japon sermayeli firma bulunmaktadır. Bu firmalardaki Japon sermayesinin toplam payı yaklaşık 337.3 trilyon TL’dir.

Japon firmalarının faaliyet gösterdiği bazı önemli alt sektörler arasında ticaret, taşıt araçları yan sanayi, sigortacılık ve otomotiv sayılabilir.

Türkiye’de yatırım yapmış olan önemli Japon firmaları arasında Türkiye’de yatırım yapmış önemli Japon firmaları arasında Honda Motor Co. Ltd., Bridgestone Corp., Isuzu Motors Ltd., Toyota Motor Corp., Marubeni Corp., Mitsui Co., Ltd, Sumitomo Corp., Yazaki Corp., Kagomeco Ltd. bulunmaktadır.

1980-Haziran 2003 tarihleri arasında verilen toplam 35.2 milyar Dolar yabancı sermaye izni içinde Japon menşeli firmaların payı 1.8 milyar Dolar’dır. Buna göre yabancı sermayenin ülkelere göre dağılımı açısından Japonya izin bazında 8. sırada yer almaktadır. 2002 yılında verilen toplam 2.2 milyar Dolar iznin 128.8 milyon Doları Japon firmalarına aittir. 2003 yılının ilk altı ayında ise verilen toplam 1.2 milyar Dolar iznin 11.9 milyon Doları Japon firmalarına aittir.

JAPONYA’YA VERİLEN YABANCI SERMAYE İZİNLERİNİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI

Yıllar	Japonya'ya Verilen Yabancı Sermaye İzinleri (Milyon Dolar)	Toplam Yabancı Sermaye İzinleri (Milyon Dolar)	Japonya'nın Payı (%)	Değişim (%)
1980-1990	363	6,419	5.7	-
1991	55	1,967	2.8	-84,8
1992	37	1,820	2.0	-32,7
1993	238	2,063	11.5	543,2
1994	126	1,478	8.5	-47,1
1995	284	2,938	9.7	125,4
1996	21	3,836	0.6	-92,6
1997	127	1,678	7.5	504,8
1998	18	1,646	1.1	-85,8
1999	14	1,700	0.8	-22,2
2000	192	3,477	6.3	1271,4
2001	259	2,725	9.5	34,9
2002	129	2,243	5.8	-50,2
2003	12*	1,208*	0.99	-90,7

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı *Haziran ayı itibariyle

2000, 2001 ve 2002 YILLARINDA YATIRIM İZİNİ VERİLEN BAŞLICA JAPON FİRMALARI

	Firma	Miktar (Milyon \$)	Tür	Sektör
2000				
Eylül	TOYOTASA Sabancı Otomotiv ve San AŞ	109	İştirak	Taşıt Araçları İmalat Sanayi
2001				
Mart	Toyotetsu Otomotiv Parçaları	20	Yeni	Taşıt Araçları Yan Sanayi
Mayıs	Toyota Sabancı Otomotiv ve Sanayi AŞ	98	Modernizasyon	Taşıt Araçları İmalat Sanayi
Eylül	Toyota AŞ	50	İştirak	Taşıt Araçları İmalat Sanayi
	Toyota AŞ	45	İştirak	Taşıt Araçları İmalat Sanayi
2002				
Nisan	Yazaki Otomotiv Yan Sanayi ve Tic. A.Ş.	27	İştirak	Taşıt Araçları Yan Sanayi

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

JAPON SERMAYESİNİN FİİLİ GİRİŞLERDEKİ PAYI

	1998	1999	2000	2001
Japonya (Milyon \$)	15	9	119	139
Toplam (Milyon \$)	976	817	1,719	3,044
Pay (%)	1.5	1.1	6.9	4.6
Değişim (%)	-	-16.3	110.4	77.1

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

FİNANSMAN İLİŞKİLERİ

Ekim 1999 tarihinde birleşmelerine dek Japon Eximbank (JEXIM) ve gelişmekte olan ülkelerin sosyal ve ekonomik kalkınmaya yönelik projelerine düşük faizli ve uzun vadeli kredi veren Japon Denizaşırı Ekonomik İşbirliği Fonu (OECD) Japonya'nın iki ana finansman kuruluşu olarak faaliyet göstermişlerdir. Bu iki kuruluş 1 Ekim 1999 tarihinde birleşerek Japon Uluslararası İşbirliği Bankası'nı (JBIC) oluşturmuşlardır.

Daha sonra JBIC çatısı altına alınan Japon Eximbank (JEXIM) ile Türk Eximbank'ın ilişkileri şöyle özetlenebilir:

- 1993 yılında imzalanan 23 milyar Yen tutarında, 7 yıl ödemesiz toplam 14 yıl vadeli bir kredi anlaşması ile başlamıştır. Söz konusu kredi serbest kredi niteliğinde olup üçüncü ülkelerde Türk girişimcilerinin gerçekleştirdiği projelere tahsis edilmiştir. Aralık 1996 tarihi itibarıyla söz konusu kredinin tamamı Türk Eximbank tarafından 5 ülkede, Türk müteahhitlerinin Kazakistan (4), Özbekistan (2), Kırgızistan (1), Azerbaycan (1) ve Rusya'da (1) gerçekleştirdiği 9 proje kapsamında kullanılmıştır. Kredinin geri ödeme süreci başlamış olup Şubat 2004 itibarı ile kalan borç tutarı yaklaşık 12.3 milyar Yen'dir.

- Üçüncü ülkelerde Türk işadamlarınca gerçekleştirilecek projelere orta ve uzun vadeli kredi desteği sağlamak amacıyla 14 Temmuz 1999 tarihinde imzalanan yeni bir anlaşma ile JEXIM'den Hazine Müsteşarlığı'nın garantörlüğünde 200 milyon Dolar karşılığı Yen cinsinden (30 milyar Yen) 3 yılı geri ödemesiz toplam 10 yıl vadeli yeni bir kredi sağlanmıştır. Bu kredinin 8.7 milyar Yen'i halihazırda hesaplarımıza girmiştir. Söz konusu krediden adı geçen projelere 102.7 milyon Dolar tutarında tahsisat sağlanmıştır: Khakasia Üniversitesi (Rusya), TOBB-TİM Ticaret Merkezi (Rusya), Merkez Klinik Hastanesi ve Stomatoloji Merkezi (Rusya), Minsk Oteli İnşaatı (Belarus), Taşkent Oteli (Özbekistan), Dostluk Oteli (Özbekistan) Bu kredilerle ilgili fon ihtiyacı için gerekli olan yaklaşık 74,2 milyon ABD Doları karşılığı 8,7 milyar Japon Yeni halihazırda hesaplarımıza girmiş olup, yaklaşık 62,9 milyon ABD Dolarlık kısmı kullanılmıştır. Halen Rusya'da bir proje için onay süreci devam etmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin sosyal ve ekonomik kalkınmaya yönelik projelerine düşük faizli ve uzun vadeli kredi veren Japon Denizaşırı Ekonomik İşbirliği Fonu'ndan (OECE) 1972 yılından JBIC şemsiyesi altına alınmasına kadar olan süreçte çeşitli proje finansmanının yanı sıra program kredisi olarak toplam 388.9 milyar Yen kredi temin edilmiştir.

JEXIM ve OECE kuruluşlarının 1 Ekim 1999 tarihinde birleşmesi ile oluşan Japon Uluslararası İşbirliği Bankası (JBIC)'nden sağlanan krediler ise aşağıda gösterilmiştir:

- Afşin Elbistan B Termik Santrali (58.5 milyar Yen/ 17 Aralık 1999)
- Deprem Acil Yardım Kredisi (23.6 milyar Yen/ 22 Aralık 1999)
- Makine Yenileme ve Dengeleme Projesi (2 milyar Yen/ 27 Ocak 2000)
- Otomatik Parmak İzi Teşhis Sistemi (3.1 milyar Yen/ 14 Şubat 2000)
- Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi (959.8 milyon Yen/ 15 Şubat 2000)
- Orman Bakanlığı için araç alımı çerçevesinde ihracat kredisi (toplam 2.8 milyar Yen/ 23 Ekim 2000)
- KOBİ'lerin Desteklenmesi ile ilgili proje ile (27.5 milyar Yen/ 28 Mart 2000) bağımsız kredi temin edilmiştir.
- Köy Hizmetleri araç alımı için ihracat kredisi (780.5 milyon Yen /25 Ocak 2002)
- DSİ için iş makinesi alımı için ihracat kredisi (1.5 milyar Yen/25 Ocak 2002)
- İstanbul'daki köprü ve viyadüklerin depreme karşı güçlendirilmesi için kalkınma kredisi (12 milyar Yen/)

Böylece JBIC'den bugüne kadar temin edilen kredi miktarı toplam 133 milyar Yen'dir. 1972 yılından bu yana, önce OECE, Jexim ve JBIC şemsiyesi altında sağlanan kredilerin toplamı ise 767 milyar Yen'e ulaşmıştır. Bu tutarın 497 milyar Yenlik bölümü uygun koşullu kalkınma kredileri, geri kalan 270 milyar Yen'lik bölümü ise ihracat kredilerinden oluşmaktadır. Uygun koşullu kalkınma kredileri içerisinde belli bir projenin finansmanı için sağlananlar olduğu gibi program kredisi amaçlı olanlar da mevcuttur.

1990'lı yılların başında yoğun olarak borçlandığımız Japon Samurai piyasasından 1992-1996 yılları arasında toplam 560 milyar Yen tutarında kaynak temin edilmiştir. 1996 yılından sonra ise Japon ekonomisinde yaşanan zorluklar nedeniyle 2000 yılına kadar herhangi bir borçlanma gerçekleştirilmemiştir. 2000 yılında Japon yatırımcıların yüksek getirili yatırım araçlarına karşı çekingen tavırlarını değiştirmeleri ile Samurai piyasası Türkiye'ye tekrar açılmıştır. 2000 yılında üç ayrı tahvil ihracı yoluyla toplam 140 milyar Yen tutarında kaynak temin edilmiştir. Arjantin'deki son mali kriz nedeni ile Japon yatırımcılar yatırım yapılabilir kredi notunu (BBB) altındaki ülkelerin ihracatına talep

göstermediğinden 2001 yılından günümüze kadar geçen sürede Samurai piyasasından borçlanma yapılamamıştır.

Samurai piyasasında ihraç edilen tahvillerin yanı sıra, 1992-1996 yılları arasında Avrupa'daki yatırımcıların Japon Yeni cinsinden tahvillere talep göstermesi nedeniyle Euro Yen piyasasında gerçekleştirilen dört ihraç ile toplam 160 milyar Yen tutarında kaynak temin edilmiştir.

ANLAŞMA VE PROTOKOLLER

- Türkiye-Japonya Ticaret ve Tediye Anlaşmaları (8 Şubat 1955 tarihinde Ankara'da imzalanmış, 3 Ocak 1956 tarihinde yürürlüğe girmiştir.)
- Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması (12 Şubat 1992 tarihinde Ankara'da imzalanmış, 12 Mart 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir.)
- Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması (8 Mart 1993 tarihinde Ankara'da imzalanmış, 1 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir.)

TÜRK-JAPON İŞ KONSEYİ

Türk – Japon İş Konseyi DEİK (Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu) şemsiyesi altında 1986 yılında kurulmuştur. Konseyin muhatap kuruluşu KEIDANREN (Japonya Ekonomik Organizasyonlar Federasyonu)'dir. 1946'da kurulan KEIDANREN 1,000 büyük ölçekli firma ve 118 trading house (sogo-shosha) üyesi ile Japonya'nın iş dünyasındaki temsil gücü en yüksek kuruluşudur. KEIDANREN Mayıs ayı sonu itibarı ile NIKKEIREN (Japonya İşverenler Dernekleri Federasyonu) ile birleşerek Nippon Keidanren (Japon İş Federasyonu -Japan Business Federation) adını almıştır.

Japon firmalarını Türkiye'de yatırım yapmaya teşvik etmek, Türkiye'de ve üçüncü ülkelerde çeşitli projelerde Türk firmaları ile birlikte hareket etmelerini sağlamak Konsey faaliyetlerinde dikkate alınan temel noktalar olmuştur. Türkiye'nin Japonya'da tanıtımı, Konsey açısından öncelikli konulardan bir diğeridir. Bu amaçla Türkiye'yi ziyaret eden üst düzey yetkililer ile temasta bulunarak Japonya'da çeşitli çevrelerde Türkiye'nin tanıtılması için çaba sarf edilmektedir.

Konseyin kuruluşundan bugüne kadar Türkiye ve Japonya'da 13 ortak toplantı gerçekleştirilmiştir. Ortak toplantıların yanı sıra, Japon firmalarını Türkiye'de yatırım yapmaya teşvik etmek amacıyla, Ekim 1994'de Osaka, Nagoya ve Tokyo şehirlerinde yatırım seminerleri; üçüncü ülkelerdeki çeşitli projelerde işbirliğini sağlamak amacıyla da Nisan 1993'te Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Kırgızistan'ı kapsayan bir ortak çalışma ziyareti, Eylül 1997'de Azerbaycan, Kazakistan ve Gürcistan'ı kapsayan ikinci bir ortak çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir. Türkiye'deki son ekonomik gelişmeleri aktarmak amacı ile Aralık 2002'de Tokyo ve Osaka'da seminerler düzenlenmiştir.

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU
FOREIGN ECONOMIC RELATIONS BOARD

TOBB Plaza Talatpaşa cad. No:3 Kat:5 34394 Gültepe Levent İstanbul
Telefon: 0 212 339 50 00 (pbx) Faks: 0 212 270 30 92
0 212 270 41 90 (pbx)
E-mail: info@deik.org.tr Web: www.deik.org.tr